

סימנים וסגולות: האם גורל השנה הבאה תלוי בתפוח?

דביר עמנואלוף, בן 22, היה החלל הראשון (ל"ע) במבצע "עופרת יצוקה". למרות שדביר היה יתום מאב ופטור משירות קרבי, הוא התעקש ללכת עד הסוף בחטיבת "גולני". רגע לפני שנכנסה החטיבה לרצועת עזה, הוא שלח מסרון לאמו: "לאימא שהכי יקרה לי בעולם, אני שומר על עצמי, תשמרו על עצמכם. מחזירים את הכבוד לעם ישראל". זמן קצר אחר כך הוא נהרג בקרבות הכניסה לעיר.

חלפו מספר חודשים וביום ו' באב, יום ההולדת של דביר, אמו, דליה, עלתה עם כמה חברים לקברו בהר הרצל. היא שבה לבדה לביתה הריק. לבדה – תרתי משמע. בעלה נפטר, דביר נהרג ובנותיה לא היו בבית. הריקנות צרחה מכל פינה והיא חשה בודדה כמו שלא הייתה מעולם. בלב נשבר היא פנתה לקב"ה וביקשה סימן שהוא עמה. אות כלשהו שהיא לא נותרה לבדה בעולם.

חלפו שבועיים והיא יצאה עם הבת שלה לסיבוב ב"יריד חוצות היוצר" בירושלים. התקיימה שם הופעה והם התיישבו על הטריבוט. פתאום חשה מישהו נוגע בכתפה. היא הסתובבה וראתה ילד בן שנתיים עם שער זהוב. "איך קוראים לך?" - "אשל". "אולי תרצה להיות חבר שלי", - "כן", ענה אשל וירד שורה בטריבוט להתיישב על ידה. אחרי כמה דקות קרא לו אביו: "אשל, בוא תעלה לידי וליד דביר". היא שמעה את השם "דביר" והסתקרנה. היה שם תינוק בן חצי שנה ששכב בעגלה. היא הרגישה סקרנות בלתי מובנת ושאלה את האב למה קראו לו דביר? הוא ענה: "על שם החלל הראשון במבצע עופרת יצוקה. הסיפור האישי שלו נגע לליבנו והחלטנו לקרוא לילד על שמו!". היא הזדהתה כאמו של דביר עמנואלוף והוא סיפר שהם רצו להזמין אותה לברית, אך לא מצאו את מספר הטלפון... בקיצור, היא קיבלה את הסימן שהייתה זקוקה לו.

שנה חדשה היא הזדמנות נפלאה להתחלה טובה, אך היא מהווה גם נעלם גדול ומוחלט. העתיד העומד בפתח הוא החור הגדול של החיים וכל רגע הכול יכול להתהפך עלינו. לכן בפתחה של שנה חדשה, יהודים מתאמצים לערוך "סימנים" ו"אותות" שהשנה הבאה תהיה טובה ומבורכת.

הרעיון הזה מובא כבר בגמרא. לא מדובר בהמצאה מודרנית של מקובל מהגליל לפני שישים שנה, אלא הגמרא קובעת כי מנהג ישראל לערוך כמה וכמה "סימנים" לשנה טובה. בשלב הראשון, הגמרא מציעה לערוך **ניסיונות** שונים דרכם ניתן יהיה **לנבא ולצפות** איזו שנה בפתח.

1. הוריות יב,א: מי שרוצה לדעת אם יוציא שנתו – יתלה נר בעשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים במקום שלא נושבת בו רוח: אם האור מושך את השמן עד סופו – יידע שיוציא שנתו. מי שעושה עסקה ורוצה לדעת אם תצליח – יביא תרנגולת ויאכילה: אם היא שמנה וגדלה – מצליח.

אך למעשה הגמרא שוללת את התרגילים הללו, משום שהם עלולים להפחיד את האדם ולהרע את מזלו [והוא עלול למות מהם עצמם...]. לכן מציע התלמוד לעשות **סימנים טובים ללא ניסיונות**.

כריתות ו,א: ואין זה מנהג נכון שמא תחלש דעתו ויורע מזלו. אמר אביי: עכשיו שאמרת ש'סימנא מילתא היא', **יאכל** בתחילת השנה קרא [דלעת] רוביא [שעועית] כרתי [לוף] סילקא [תרד] ותמרים.

בהתאם לדברי הגמרא הללו, מנהג קהילות ישראל להרבות בסימנים שונים וניתן לסווג את כלל הסימנים לשני סוגים: א. כאלו **שהשם** שלהם מסמל סימן טוב, כמו "קרא" כדי "שייקרעו שונאינו". ב. כאלו **שהטעם** או **הצורה** מסמלת סימן טוב, כמו הדבש שטעמו מתוק או גרעיני הרימון שהם מרובים.

שולחן ערוך סימן תקפג,א: יהא אדם רגיל לאכול בראש השנה רוביא וכו'... וכשיאכל רוביא יאמר: יהי רצון שירבו זכיותינו. כרתי - יכרתו שונאינו. סלקא - יסתלקו אויבינו. תמרי - יתמו שונאינו. קרא -

יקרע גזר דינו ויקראו לפניך זכיותינו. הגהת הרמ"א: ויש נוהגים לאכול תפוח מתוק בדבש ואומרים: "שתחדש עלינו שנה מתוקה". ויש אוכלים רימונים ואומרים: "נרבה זכיות כרימון".

וכשם שאוכלים סימנים טובים שונים, כך נזהרים מאכילת סימנים העלולים לבשר רע חלילה:

רמ"א שם: יש מדקדקים שלא לאכול אגוזים, שאגוז בגימטרייה "חט(א)"¹.

וכאן עולה השאלה הפשוטה: מה משמעות הסימנים הללו? ממתי יהודים מאמינים בסגולות מסטיות? וכי תפוח יקבוע את גורל השנה שתהיה?! ואם נגמרו התפוחים בחנות הירקות - הדבר מהווה סימן כי עומדת להיות שנה לא טובה ח"ו? ובקיצור: אם הקב"ה רוצה לתת לנו שנה טובה, הוא לא זקוק לעזרת תפוחים ואם החליט ח"ו אחרת - מה יועיל התפוח?

כמה מתלמידי האדמו"ר מקוצק שוחחו אודות דברי הרמ"א הללו, שבראש השנה נוהגים שלא לאכול "אגוזים", שכן "אגוז" הוא בגימטרייה "חט[א]" (17). בדיוק נכנס האדמו"ר אל החדר ואמר: "אל תשכחו שגם המילה 'חטא' היא בגימטרייה 'חטא' ולכן ראוי בראש השנה להימנע מן העוונות..."

ב. כדי לשבר את האוזן, הבה ניקח כדוגמא את הסימן שהוא ככל הנראה המפורסם ביותר בין סימני ראש השנה ונשים לב עד כמה אנו מייחסים לו חשיבות. רוב קהילות ישראל נוהגות לאכול תפוח טבול בדבש בראש השנה. מדוע דווקא תפוח? ומדוע דווקא בדבש ולא בסוכר או בכל ממתיק אחר?

הבן איש חי כותב טעמים נאים אודות התפוח:

2. בן איש חי ניצבים (שנה ראשונה) ד: נראה לי לבאר טעם התפוח בליל ר"ה כי התפוח יש בו שלוש הנאות: טעם, מראה וריח, ובכך הוא סימן טוב לשלוש בקשותינו, שהוא בני, חיי ומזוני [ילדים, בריאות ופרנסה]. עוד נראה לפי המובא בזוהר הקדוש פרשת שמיני כי 'תפוח מפיג את היין' וגורם שלא תזיק השכרות, וידוע שהיין מסמל את הגבורות ולכן התפוח ממתק את הגבורות.

ולגבי טיבול התפוח דווקא בדבש, מביא רבנו הזקן טעם מעניין:

תורה אור שמות קז,א: פעולת הדבש שמהפך ממר למתוק ... דהיינו שברוב הימים מאד ייהפך הדבר הנטמן בו לדבש ממש. (עד שכתב הרא"ש פ"ו מברכות כי חתיכת איסור שנפלה לתוך דבש, אינה אוסרת את הדבש משום שבמשך הזמן היא נעלמת בתוך הדבש) ... ועיקר הטעם הוא מפני שבדבש יש גבורות גם כן ... והוא מבחינת גבורות שבחסד [תוקף החסד], על כן ... כשהוא בתגבורת גדול (במשך זמן ארוך), הוא מתגבר על אותו הדבר והופכו לדבש.

אם כן, השילוב של התפוח בדבש הוא בעצם כל מה שאנו מבקשים בחיים. א. התפוח עצמו רומז לברכה בבני, חיי ומזוני. ב. ואילו טיבול התפוח בדבש בא להוסיף את ההתגברות על המניעות בקבלת השפע. כך שאם נגזר חלילה השנה ההיפך, הדבש נושא את הכוח להפוך את הגזירה הרעה

ואחרי כל זה, שבה ומתעצמת השאלה בה פתחנו: האם לא מדובר במשחקי ילדים ח"ו?! האם טיבול תפוח בדבש ימיר את הגזירות האלוקיות שנגזרו עלינו בעקבות מעשינו לאורך שנה שלימה?!

האגדה מספרת על יהודי שהייתה פריצה בביתו ונגנבו לו הדולרים לברכה והצלחה שקיבל מהרבי מלובאוויטש. הוא שאל את הרבי, האם מדובר בסימן רע עבורו? הרבי השיב כי זהו סימן שצריך להקפיד לנעול את הדלת כשיוצאים מהבית...

¹ להעיר ש"אגוז" הוא גם בגימטרייה "טוב". אולם מובא בספרים שהיות שהוא גם בגימטרייה "חטא" - נזהרים.

אנו רוצים להציג את ההסבר הפשוט לרעיון הסימנים ואחר כך להעמיק בהסבר חשוב המובא בראשונים והוא נושא משמעות גדולה לכל השנה הבאה עלינו לטובה.

ג. לפני שמשיבים על השאלה, הבה ניגע בנקודה הלכתית מעניינת: יש אנשים שלוקחים צעד קדימה את הנושא של "סימנים" וחפצים **לקבל החלטות** על סמך סימנים מזדמנים או יזומים. למשל, אדם שעומד לפני התלבטות קשה אם לקבל עבודה חדשה ובדיוק בדרך לפגישה עם הבוס, ראה חתול שחור עומד בכניסה למשרד והוא רואה בזה סימן רע שעליו להיזהר מהעסקה.

או אדם שעושה לעצמו סימן יזום: למשל, אם הבוס יבוא עם חולצה בהירה – סימן שעלי לקבל את העסקה ואם יבוא בחולצה כהה – סימן שעלי להתרחק מהעסקה. האם הדבר מותר על פי ההלכה?

ובכן, נפסק ברמב"ם ובשולחן ערוך כי קבלת החלטות על פי סימנים מהסוג הזה - אסורה מן התורה:

3. שולחן ערוך יורה דעה סימן קעט: איסור מנחש: זה האומר הואיל ונפלה פתי מפי או מקלי מידי או בני קורא לי מאחורי או צבי הפסיקו בדרך או עבר נחש מימינו ושועל משמאלו – ועושה מזה ניחוש שלא לצאת לדרך או שלא להתחיל במלאכה. וכן האומר [לגובה המס] אל תתחיל לגבות ממני שחרית או במוצאי שבת או במוצאי ראש חודש – אסור.

מצד שני, מצאנו בתנ"ך סיפורים הפוכים: כולנו זוכרים את אליעזר עבד אברהם, שעומד וממתין לנערה ואין לו מושג במי מדובר. עוד לא הגיעו אז הימים של תמונה בטלפון ופרופיל בוואטספ... אליעזר עשה לעצמו סימן: אם אבקש ממנה מים והיא תאמר "שתה וגם לגמליך אשקה", אדע שאותה הועיד האלוקים לעבדך. ואכן האלוקים מקשיב לסימן שלו ובתוך חצי שנייה הנערה מופיעה לפניו.

סימן נוסף מופיע בספר שמואל א פרק יד: בעיצומה של המלחמה נגד הפלישתים, היה פחד גדול לצאת מהמערות ולהילחם עימם פנים אל פנים. יהונתן בן שאול לקח את הנער ששימש אותו ואמר לו בוא נעלה אל מחנה הפלישתים ונעשה לנו אות אם ייפלו בידינו: נתחיל לעלות לכיוונם ואם יאמרו: "דומו עד הגיענו אליכם" – סימן לא להתקרב, אך אם יאמרו "עלו אלינו" – סימן שנתנם ה' בידינו. ואכן הפלשתים הזמינו אותם לעלות אליהם, ויהונתן ראה בזה סימן כי נתנם ה' בידם ועלה והיכה בהם.

זאת ועוד: מצאנו סוג נוסף של סימן בו נקטו חז"ל כשעמדו לפני ספק חמור: הם היו מבקשים מילד שיאמר להם פסוק או פותחים בעצמם ספר קודש ומקבלים החלטה על פי הכתוב בו. כך מספרת הגמרא (חולין זה ועוד) על רבי יוחנן שרצה לצאת מארץ ישראל לבבל כדי לבקר את האמורא שמואל, אבל לפני שקיבל החלטה כזו פנה לילד וביקש ממנו לומר פסוק. הילד ציטט פסוק מספר שמואל: "ושמואל מת". ורבי יוחנן הבין כי הוא אינו אמור לצאת מארץ ישראל.

בהתאם לכך, ידועה דרך הבחינה הקרויה בשם "גורל הגר"א", בה נקטו יהודים בזמן המלחמה וקיבלו החלטות של חיים ומוות. הגורל מבוסס על פתיחת ספר תנ"ך והבטה במילה השביעית בפסוק שנפתח או משהו דומה (ראו בהערה סיפור מופלא²).

כיצד מתווכים את הדברים עם ההלכה האמורה כי עשיית סימנים אסורה מטעם איסור "מנחש"?

הראשונים מביאים חלוקה ברורה בין הדברים: איסור התורה מדבר בסימנים **מיסטיים**, שאין קשר בינם ובין הנושא המדובר – זולת החלטה של "חכמי האמורי" שהמציאו כי הדבר מהווה סימן.

² זיהוי שיירת הל"ה לפי גורל הגר"א: בחודש שבט תש"ח יצאה שיירה של 35 לוחמים מהפלמ"ח כדי להעביר ציוד ליישובי גוש עציון. היישובים עמדו תחת מצור ערבי ולא קיבלו שיירות תגבורת. לפנות בוקר התגלתה השיירה ואלפי ערבים הקיפו והרגו את כולם. אחרי המלחמה פעל הרב גורן לזהות את הגופות ולקבור אותן, אך 12 גופות לא זוהו. בני המשפחות פנו אל הרב אריה לוין ועל פי גורל הגר"א שערך, הוא זיהה את כולם. ראו כאן את הסיפור המופלא: <https://www.youtube.com/watch?v=4wAS4H8vvQg>. למשל, הפסוק הראשון שעלה היה בספר יהושע: "וממטה בנימין בגורל", הוא החייל בנימין בוגוסלבסקי וכן הלאה.

למשל, אין כל קשר בין חתול שחור שעובר ברחוב ובין סימן לכך שראוי להימנע מביצוע עסקה הבוקר הזה. לעומת זאת, הסימנים שעשו אליעזר ויהונתן היו סימנים **הגיוניים ומסתברים בשכל**.

אליעזר הניח כי הכלה של יצחק אמורה להיות **טובת לב** ולכן הוא בחן את טוב לבה בכך שתאמר "שתה וגם לגמליך אשקה". כמו כן, יהונתן רצה לבחון את **מוכנותם** של הפלישתים למלחמה ולכן אמר כי אם יציעו לעלות אליהם, הדבר מהווה סימן שהם אינם ערניים ודרוכים וניתן לפגוע בהם.

ר"ן חולין צה,ב: הנחש שאסרה תורה הוא התולה את דבריו בסימן שאין הסברא נותנת שיהיה בו גרם תועלת לדבר או נזק, כמו פתי נפלה מידי או צבי הפסיק לו בדרך - שאלו וכיוצא בו הם מדרכי האמורי. אבל הלוקח סימנים בדבר שהסברא נודעת שהן מורים תועלת הדבר או נזקו – אין זה נחש ... אלא מנהגו של עולם. וזה מה שעשו אליעזר עבד אברהם ויהונתן בן שאול.

וקל וחומר שכך הדין לגבי סימנים בפסוקים או בספרי קודש, שאין בהם שמץ מדרכי האמורי.

ואחרי שהבנו שההיתר הוא בעשיית סימנים בעלי היגיון ומשמעות, אנו שבים אל שאלת הפתיחה ומבררים: מה ההיגיון והמשמעות בעשיית סימנים לשנה החדשה? כיצד אכילת תפוח ותמרים תגרום לקב"ה לשפוט אותנו לשנה טובה ומתוקה?

ד. לפני כמאה שנה היה באמריקה רב חשוב בשם "גדליהו סולברסטון". הוא היה מחבר פורה וכתב עשרות ספרי דרשות. בספרו "כסף נבחר" (א,כה) הוא מביא משל אודות הרעיון של "סימנא מילתא".

עשיר אחד קרא לעגלון שלו והורה לו לצאת לנסיעה ארוכה. אחרי כמה ימי רכיבה, הם עצרו ליד חנות לבעלי חיים ביתיים והעשיר יצא ממנה עם כלוב זעיר ובו ציפור קטנה. העגלון התפלא על הנסיעה הארוכה עבור ציפור, אך העשיר אמר לו בהתפעלות: "זה הזמיר, זה ציפור הזמיר", כאילו די בהזכרת שמה כדי להסביר הכול. העגלון שאל מה מחירה והעשיר נקב בסכום עצום של חמש מאות דינרים.

העגלון לא הבין דבר, אך סבר כי הציפור הזו בעלת טעם מיוחד שראוי לשלם עליה סכום כזה. הוא חזר הביתה וסיפר לאשתו בהתלהבות כי העשיר קנה ציפור קטנה בחמש מאות דינרים וכנראה שטעמה הוא כטעם גן עדן. "אשתי היקרה, האדם חי רק פעם אחת, הבה נוציא את כל חסכונונינו ועוד נלווה כספים רבים ונקנה את הציפור ונזכה פעם בחיים לטעום מהחיים הטובים".

אמרו ועשו, הוציאו את כל כספם, קנו את הציפור היקרה, בישלו וטגנו אותה ובלב רוטט ישבו לאכול ממנה. אך טעמה היה כטעם סוליה יבשה וצמיג מרי.

כועס ומאוכזב הלך אל הגביר וביקש לשאול, אולי לא בישלו את הבשר לפי המתכון הנכון והיו צריכים לפעול בדרך אחרת. צחק הגביר ואמר: הציפור הזו לא נועדה לאכילה, היא נועדה **להקשבה**. זאת ציפור שיר כשרונית שמזמרת באופן ערב ואני יושב ומתענג לקול שירתה.

הנמשל מהסיפור הוא, שהסימנים בראש השנה לא נועדו לתת טעם טוב בפה, אלא לעורר את האדם **להקשבה להם**. ביום ראש השנה מוכרע העתיד הצפוי לנו בשנה הקרובה ולכן טעם התפוח או הסילקא על השפתיים מעורר אותנו לשים לב אל מעלת היום. טעם הפירות בפה מזכיר **לשאת תפלה** מקרב לב על כך "שיירבו זכויותינו כרימון" ו"יכרתו שונאינו".

כך שהסימנים לא נועדו עבור הקב"ה, אלא **עבורנו**. לעורר אותנו לשוב בתשובה ולהתפלל על הדרוש לנו. אך מי שיאכל את הפרי ולא **יתפלל** בעקבות האכילה – **לא עשה דבר**.

כך מדגיש השל"ה הקדוש: **4. של"ה ראש השנה עמוד הדין: אין שום רמז באכילת הפרי, רק הוא סימן שיזכיר האדם ויתעורר בתשובה ויתפלל על הדבר הזה, רצונו לומר שכששם רוביא על שולחנו ואוכלו – הוא נזכר להתפלל שירבו זכויותיו וכשרואה כרתי הוא רמז להתפלל על הכרתת שונאינו.**

עד כאן הסבר פשוט למנהג אכילת ה"סימנים" בראש השנה, לפיו מדובר רק בתזכורות טכניות עבורנו. אולם חשובי הראשונים מביאים הסבר מעמיק אודות הנושא ששורשו בספרי הנביאים.

ספר מלכים (ב פרק יא) מספר על חוליו האחרון של הנביא אלישע. הוא היה זקן וחלש אחרי יותר משישים שנות הנהגה ושכב עייף במיטתו. לפתע נעשה רעש והמולה בחוץ. הפמליה של המלך יואש נכנסה לחדר והמלך סיפר בבהלה כי מלך ארם היושב בדמשק מתכוון לפרוץ במלחמה כנגד ישראל.

הנביא הורה למלך לקחת בידיו קשת וחיצים ולירות את החץ. המלך ירה את החץ ואלישע הכריז: "חץ תשועה לה' וחץ תשועה בארם". אחר כך הורה הנביא למלך לאסוף את החיצים ולהכות אותם באדמה. המלך הכה שלוש פעמים, אך אלישע קצף עליו: למה הכית רק שלוש? אילו היית מכה חמש פעמים, היית מכלה את ארם ועכשיו שהכית רק שלוש - תכה אותם שלוש פעמים בלבד. דברי הנביא התקיימו במלואם: יואש הכה את הארמים שלוש פעמים והם המשיכו להוות איום על ישראל.

ועוד סיפור דומה בסוף ספר ירמיהו: אלו היו הימים האחרונים של בית המקדש הראשון, הבלבים העבירו לבבל את המלך צדקיהו והעיר עמדה לפני חורבן נורא. אחר משרי המלך בשם שריה בן נריה, הלך לבקר את המלך האסור בבבל. הנביא ירמיהו נתן בידיו ספר עם נבואות אודות בבל והורה לו לקשור את הספר באבן, לזרוק אותו במי נהר פרת הסמוכים לבבל ולומר: "ככה תשקע בבל".

מה מונח בשני הסיפורים הללו? כיצד מספר הפעמים שהיכה המלך עם החיצים באדמה יכריעו את גורל ארם? ומדוע חובה להטביע את ספר הנבואות בעומק נהר פרת בכדי לסמל את שקיעת בבל?

מובא בראשונים יסוד חשוב: הקב"ה מבקש שותפים. השפע האלוקי היורד מלמעלה, זקוק לפעולה גשמית שתאחז ותחבר אותו אל העולם. אחרת הוא יישאר מרומם ונעלה מהמציאות הגשמית. במילים אחרות: כדי לזכות בשפע מלמעלה, לא מספיק להתפלל לאלוקים, אלא צריך לעשות מעשים! עלינו לערוך פעולה פיזית שתיצור אחיזה בין השפע ובין המציאות הגשמית.

הדבר דומה למלחין שחש מנגינה חדשה המתפתחת במוחו ועוד רגע היא תברח לו מהראש. הוא רץ לרשום אותה על דף נייר בכדי להשאיר אותה בעולם. עד"ז מסופר על הבית יוסף שהתמודד עם שאלה הלכתית חמורה. הוא התייגע להבין את הסוגיה ולא הצליח. הבית יוסף צם והתענה עד שזכה והאיר במוחו ביאור מופלא. הוא מיהר לכתוב את התירוץ על דף נייר והודה לה' על החידוש שזכה לגלות. הוא לא גילה את הדבר לאיש, אך למחרת כשעבר על יד תלמוד התורה בצפת, הוא נדהם לשמוע את המלמד מספר לתלמידיו כי עלתה במוחו קושייה חמורה – הקושייה עמה התמודד הבית יוסף – והמלמד ממשיך ומספר כי הבוקר בדרך לתלמוד תורה עלה במוחו תירוץ – והוא חזר את הביאור עליו חשב הבית יוסף באמצע הלילה.

דעתו של הבית יוסף חלשה מכך, הנה מלמד פשוט עלה בקלות על ביאור שעלה לו ביגיעה רבה. אולם הסבירו לו מן השמים כי לאחר שהוא כתב את הביאור וגילה אותו במציאות העולם – הוא עומד קיים בחלל העולם הגשמי וכל אחד יכול לתפוס אותו.

קעת מבינים היטב את הפעולות הפיזיות שעשו הנביאים: בכדי שהנבואה האלוקית תתיישב בעולם, יש לעשות מעשה של תפיסה ואחיזה במציאות הגשמית. ולכן ברור שלא הטבעת הספר בנהר הטביעה את בבל, אך יש ליצור סמל דומה בעולם להטבעת בבל.

רמב"ן בראשית יב,ו: דע כי כל גזירת עירין כאשר תצא מכוח גזירה אל פועל דמיון תהיה הגזרה מתקיימת ... ולכן יעשו הנביאים מעשה בנבואות, כמאמר ירמיהו: 'וְהָיָה כְּכַלְתָּךְ לִקְרֹא אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה תִּקְשֹׁר עָלָיו אֶבֶן וְהִשְׁלַכְתָּ אֶל תוֹךְ פְּרֵת וְאָמַרְתָּ כֹּה תִשְׁקַע בְּבֶל". וכן ענין אלישע בהניחו זרועו על הקשת ... וְקָצוּף עָלָיו אִישׁ הָאֱלֹדִים וַיֹּאמֶר לְהַכּוֹת חֲמֵשׁ אוֹ שֵׁשׁ פְּעָמִים אַז הִכִּיתָ אֶת אָרָם עַד כְּלָה'.

וכך מבואר באופן ישיר לגבי הנידון שלנו, עשיית הסימנים בראש השנה. **תשובת רב האי גאון (אוצר הגאונים תשובות 115):** כך המנהג מכל החכמים בראש השנה שמקריבים לפניהם טנא שיש בו דלעת ופול המצרי ... וכך הראה הקב"ה סימן לנביא: 'מקל שקד, כי שוקד אני על דברי לעשותו'.

ה. לפי היסוד הזה, מיישבים בספרי חסידות שאלה מפורסמת (ועל"פ נקודת הדברים): כולנו מאמינים באמונה שלמה כי "בראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמו", הוי אומר שעתיד השנה הבאה הצפוי לנו, נגזר ונחתם ביום הכיפורים. לפי זה לא ברור, מדוע מתפללים מדי יום מחדש? מה יש לנו לבקש מדי בוקר "רפאנו ה' ונרפא" והרי הדברים כבר הוכרעו בראש השנה?

הדבר דומה למי שקיבל פסק דין חתום מהשופט וימשיך ויבוא מדי בוקר לבית המשפט! ברור כי אין בכך טעם. מהי אפוא תכלית התפילה שלוש פעמים מדי יום?

השאלה הזו נשאלת בגמרא ראש השנה טז ושם מבואר כי "יפה צעקה תמיד בין קודם גזר דין ובין לאחריו". הוי אומר שהתפילה היומית נועדה כדי להפוך את הגזרה שנחתמה בימים הנוראים במקרה שהיא נחתמה אז לרעה. משל לכך הם דבריו של חזקיהו המלך (ברכות י) שאפילו חרב חדה מונחת על צווארו אל יתיימשך מן הרחמים, ולכן עמד והתפלל וקיבל עוד 15 שנות חיים.

אולם לפי מהלך הדברים כאן, הדברים מובנים באופן פשוט יותר: התפילה לא נועדה לסלק את הדין הרע, אלא להיפך: לממש את הדין הטוב ולהביאו לידי פועל בעולם. כאשר אדם מתפלל מדי בוקר על ההשפעות הגשמיות הספציפיות להן הוא זקוק בבוקר הזה, הוא יוצר גשר וחיבור בין העולמות וגורם לשפע האלוקי להימשך בפשטות בעולם הזה (ראו דוגמה בהערה³).

ו. מהי משמעות הדברים הלכה למעשה? הרעיון נושא משמעות כבירה: כשם שראש השנה הוא יום הדין על עתידנו הגשמי, כך ראש השנה ויום הכיפורים הם ימים של התחדשות רוחנית. כל אחד מאתנו חווה התעוררות פנימית בימים הללו לתקן את הטעון תיקון בחייו, החל משלום-הבית שלו, מערכת היחסים עם הילדים ועד מצבו הרוחני האישי.

אמנם כדי שההתעוררות הזו תחלחל לעולם המעשה, מוכרחים לתפוס אותה במשהו. הרבי התבטא כמה פעמים בחיך כי פעם אמרו על מדינת איטליה, שהיא מפוזרת ומבולבלת (בניגוד לגרמניה ושווייץ שהיו יקים). היה מקובל לספר עליהם כי עובדי הרכבת מפעילים את קטר הרכבת, הם מעמידים את הקרונות מאחוריו - אך שוכחים לחבר את הקטר אל הקרונות...

אם רוצים להמשיך את ההתעוררות של ראש השנה אל ימי השנה, עלינו לחבר את הקטר אל הקרונות ולקבל בראש השנה החלטה טובה אחת שתחבר את כל ההתעוררות הזאת אל ימי המעשה ותשמר את אוירת החגים לכל אורך השנה.

למה הדבר דומה? סיפור יהודי ידוע מספר על איש עני, חסר מזל, שלא הלך לו כלום בחיים. פעם תפש יוזמה, נכנס אל הרבי שלו והכריז כי הוא רוצה לחתום דיל עם האלוקים. אם ה' נותן לו ברכה בעסקים, הוא מתחייב לתת חצי מכל רווחיו לצדקה. "חצי?! האם אתה תיתן לה' חמשים אחוז מכל מה שתרוויח"? "כן רבי".

"אני רוצה להבין, אמר הרבי, אם תרוויח מיליון דולר, תתן לקב"ה 500,000?!" - "כן, רבי". "ואם תקנה שני מגרשים במנהטן, תיתן אחד לצדקה"? - "כן, רבי". "ואם", שאל הרבי בלחש, "יהיו לך

³ רבינו הזקן מביא דוגמה (ליקוטי תורה קרח ד"ה פרח מטה אהרן): בתחילת ספר מלכים מסופר כיצד אדוניו, בנו הגדול של דוד, החל לנהוג מנהגי מלוכה ובת שבע חששה שהוא ישתלט על המלוכה השייכת לשלמה. היא התלוננה בפני דוד ששכב זקן וחולה בימיו האחרונים והוא ציווה לקחת את שלמה אל מעיין הגיחון ולמשוח אותו למלך. כאשר שמע בניהו בן יהוידע את דברי המלך אמר: "אמן כן יאמר ה'!". שואל המדרש, והרי ה' כבר אמר ששלמה יירש את דוד ולמה בניהו אמר עכשיו "אמן כן יאמר ה'"? אלא יכולים להתעורר קטרוגים בינתיים וההבטחה של ה' יכולה להתרחש רק במובן הרוחני ולא הגשמי ולכן אמר "אמן" שהברכה תרד למטה.

שתי פרות בחצר, תעניק אחת לקב"ה? פתאום הייתה שתיקה מכיוונו של היהודי. שכן בחצר הבית שלו, עמדו שתי פרות זקנות שנתנו חלב ופרנסו את המשפחה...

כדי לחבר את הקטר אל הקרונות, חשוב להיות מציאותי ולתרגם את ההתעוררות לעניין מעשי. כך נהיה בטוחים כי הסימנים הטובים ייצאו מגדר "סימנים" ויהפכו להיות ברכות ממשיות בגשמיות וברוחניות, בכלל ובפרט, עד ברכת הגאולה האמתית והשלמה בקרוב ממש.

תורת מנחם תשיט א/173: מורי וחמי סיפר בשם האדמו"ר הזקן שבכוחה של התנועות חסידית לפעול יותר מפעולתו של המלאך מיכאל... אך בכל עניין צריך שתהיה אחיזה בגשמיות, כמו שהקב"ה צוה לנביאים לעשות פעולה גשמית המתאימה לנבואתם, כי כל זמן שלא נמשך הדבר בגשמיות עלול הדבר להשתנות עי"ז שיגרום החטא או להיפך. וכמו כן כשרוצים להמשיך את ההתעוררות מהתנועות זו ולגרום שתפעל בעולם – צריך לעשות לכך אחיזה בגשמיות.

**כתיבת השיעור והפצתו באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי רבנו ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולרפואה שלמה של מרת
שיינא בעשא בתיה בת פייגה**

**שיעורי חודש תשרי תשע"ח מוקדשים
לזכות ר' לוי יצחק משה בן שיינדל ומשפחתו
להבאת הגאולה בפועל ממש
מתוך בריאות ועשירות, נחת, שמחה וטוב לבב**